

# Fysikalsk medisin og rehabilitering, AFMR Lassa, Stavanger universitetssjukehus

## Beskrivelse av utdanningsvirksomheten

Avdeling for fysikalsk medisin og rehabilitering (AFMR) Lassa, ligger 4,1 km fra hoved lokalisasjonen til Stavanger Universitetssykehus på Ullandhaug. Avdelingen er organisert under Klinikk for kirurgi, nevrologi og rehabilitering. Avdelingen har sengepost, dag-, poliklinisk- og ambulant tilbud. Avdelingen hadde i 2025 totalt 186 døgnopphold og 7899 polikliniske konsultasjoner.

Avdeling for fysikalsk medisin og rehabilitering Lassa har 4 seksjoner som er relevante for utdanningsvirksomhet og LIS:

- Seksjon rehabilitering
- Seksjon døgnpost
- Seksjon fysikalsk medisin
- Seksjon habilitering for voksne (HAVO)

**Seksjon for rehabilitering** tverrfaglig poliklinisk og ambulant virksomhet med utredning-, oppfølging-, kontroll- og rehabiliteringsfunksjon for pasienter innen oppgitte diagnoser samt oppfølging av pårørende. Dette kan omhandle nevropsykologisk utredning inkludert arbeidsevne og vurdering av kjøreevne, funksjonsvurdering, kognitiv og fysisk rehabilitering, samhandling og veiledning til primærhelsetjenesten, arbeidsgiver, NAV, skole osv. Under seksjon for rehabilitering har vi også poliklinisk tverrfaglig tilbud til pasienter med ME og long covid, og funksjonelle nevrologiske lidelser i form av funksjonelle lammelser og gangvansker.

**Seksjon døgnpost** består av sengepost med 15 senger dedikert til spesialisert rehabilitering i sykehus for de fleste tilstander. Dette inkluderer blant annet pasienter med hjerneslag, multitraume, kompliserte bruddskader/ortopedi, kreft, herunder spesielt hjernesvulster, spinalskader, nevrologiske sykdommer, amputasjoner og lidelser i muskel-/skjelettsystemet, post-covid, funksjonell nevrologiske lidelse

**Seksjon fysikalsk medisinsk** består av skulder-, rygg- og generell fysikalsk medisinsk poliklinikk. Her utredes og behandles pasienter både individuelt og gruppebasert med vektlegging på pasientedukasjon og økt mestring, med fokus på arbeid og aktivitet samt vurdering av funksjon, funksjonstap og helse (ICF). Her vektlegges samtidighetsbehandling av muskel/skjelett og lettere psykiatri samt helse og arbeid, slik at det tverrfaglige teamet på poliklinikken innbefatter også psykolog med jobbfokusert behandling og Helse i arbeid rådgiver (NAV).

**Seksjon habilitering for voksne (HAVO)** har tverrfaglig poliklinikk som gir tjeneste både poliklinisk og ambulant. HAVO gir tilbud til pasienter over 18 år med medfødt- eller tidlig

erhvervede funksjonsnedsettelse av kompleks og sammensatt karakter som psykisk utviklingshemming, autismespekterforstyrrelser, hjerneskader, nevrohabilitering som MMC, muskelsykdommer, cerebral parese med spastisitet og epilepsi. I tillegg syndromutredning og demensutredning ved Downs syndrom samt utredning for føtalt alkoholsyndrom (FAS). Vanskene er gjerne knyttet til kommunikasjon, atferd, sosialt samspill og kognitiv svikt.

**Samarbeidende avdelinger/seksjoner:** Minst 80-90 % av pasientene innlagt ved sengeposten er henvist/overflyttet fra andre akuttavdelinger ved Stavanger universitetssjukehus hhv. nevrologisk, nevrokirurgisk, ortopedisk, gastrokirurgisk, kreft og medisinsk avdeling.

Traumeforløpet ved Stavanger Universitetssykehus inkluderer også vurdering av spesialist i fysikalsk medisin og rehabilitering, med vektlegging på tidlig rehabilitering. Det foretas jevnlig tilsynsbesøk på akuttavdelinger, i tillegg er det tett samarbeid med nevrologisk avdeling der vi deltar i tverrfaglige møter. I tillegg har vi månedlig felles poliklinikk med ortoped, fys. med.- ort. poliklinikk, der mer komplekse ryggpasienter vurderes sammen.

Avdelingen har 5 spesialister i fysikalsk medisin og rehabilitering og 3 LIS stillinger. 2 lege stillinger er i tillegg tilknyttet seksjon for habilitering derav 1 spesialist i nevrologi. Alle 3 LIS stillinger er besatt. I tillegg har avdelingen følgende faggrupper; spesial-/fysioterapeut, spesial-/ergoterapeut, psykolog/nevropsykolog, sykepleier, helsefagarbeider, sosionom, logoped, vernepleier, spesialpedagog, testteknikker og merkantil personale.

LIS tjenestegjør aktivt i alle avdelingens seksjoner. LIS ruller mellom tjeneste på sengepost (minimum 1 år), på poliklinikken ved seksjon for rehabilitering, som også inkluderer ambulant tjeneste, ved fysikalsk medisinsk poliklinikk (rygg/nakke-, skulder og fysikalsk medisinske problemstillinger), samt habilitering. I tillegg oppfordres LIS til hospitering ved ortopedisk avdeling med tanke på skulder- og ryggkirurgi, nevrologisk avdeling med hensyn til akutt slagbehandling, revmatologisk poliklinikk for injeksjoner samt Nærland rehabilitering i forhold til hjerte-, lunge- og sykkelig overvekt.

Tjenesteplanen er utarbeidet med 38 timers uke for LIS. Avdelingen har 2-sjikts vaktordning som innebærer pliktig hjemmevakt per telefon hverdager og helger. Vaktplanen er 9-delt, der LIS alltid har spesialist som bakvakt, i tillegg til kontinuerlig supervisjon i klinikken

## Beskrivelse av utdanningsløpene

Før en lege kan starte i LIS 3-stilling ved avdelingen, skal legen ha oppnådd læringsmålene for LIS 1.

Tjenesten både på sengepost og poliklinikk gjennomføres med tett supervisjon og regelmessig veiledning.

På sengepost er LIS ansvarlig for ett team, dvs. 7-8 innlagte pasienter. Det gjennomføres daglig pre-visitt og ukentlig visittgang, med spesialist tilgjengelig for supervisjon.

På rehabiliteringspoliklinikk har pasienten konsultasjoner for kontroll/oppfølging av pasienter etter utskrivning fra sengepost. Vanlige problemstillinger er generell funksjonsvurdering, kartlegging av samarbeid med førstelinje tjenesten, medisiner og førerkortvurdering.

Konsultasjonene kan gjennomføres både individuelt og tverrfaglig, med flere faggrupper til stede samtidig. I tillegg har LIS polikliniske konsultasjoner for vurdering av funksjon og videre rehabiliteringsbehov og -nivå; innleggelse døgnavdeling AFMR Lassa, poliklinisk/ambulant oppfølging, kommunal oppfølging med evt. veiledning fra spesialisthelsetjenesten, eller henvise til privat rehabiliteringssenter. Dette bidrar til økt kunnskap om pasientens sykdomsforløp, kontinuitet i pasientbehandlingen og ansvars- og oppgavefordeling mellom kommune og spesialisthelsetjenesten innen rehabiliteringsområdet.

På fysikalsk medisinsk poliklinikk lærer LIS å utføre en fullstendig fysikalsk medisinsk undersøkelse ved bruk av spørreskjema, anamneseopptak, klinisk undersøkelse, vurdere billeddiagnostikk og aktiv bruk av ultralyd for diagnostikk og veiledet injeksjonsbehandling. AFMR Lassa har avtale med AFMR Nordås (Haukeland universitetssykehus) om 4 læringsmål (se under) som kan oppnås under videre tjeneste ved AFMR Nordås, med veiledende tjenestetid på 9 mndr. AFMR Nordås har regional rehabiliteringsfunksjon for pasienter med alvorlig hodeskade, brannskader og overekstremitetsamputasjoner. Spinaleininga i Bergen, en del av nevrologisk avdeling ved Haukeland universitetssykehus, har regionalt ansvar for ryggmargsskadde. Det er laget samarbeidsavtale med Spinaleininga om 5 dagers hospitering, som en læringsaktivitet for læringsmål innen rehabilitering av ryggmargsskadde (8 læringsmål).

Læringsmål og læringsarenaer som forventes oppnådd ved AFMR Nordås i Bergen

| Læringsmål                                                                                                                                                                                                              | Læringsmål | Læringsaktivitet                                                                              |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>AFMR Nordås, HUS</b>                                                                                                                                                                                                 |            |                                                                                               |
| Selvstendig kunne vurdere alvorlighetsgrad ved hjerneskade, varighet av posttraumatisk forvirring (PTF), bevissthet og nevrologisk status ved klinisk undersøkelse, og ved bruk av validerte scoringsverktøy og skjema. | FMR-087    | Klinisk tjeneste under supervisjon. Selvstudium. Kurs.                                        |
| Ha kjennskap til prinsipper for rehabilitering av alvorlige brannskader.                                                                                                                                                | FMR-090    | Selvstudium. Internundervisning. Hospitering eventuelt tjeneste ved sengepost for brannskade. |
| Ha god kunnskap om rehabilitering ved amputasjoner, forutsetninger for bruk av proteser, protesetilpasning og protesebruk.                                                                                              | FMR-100    | Klinisk tjeneste under supervisjon. Selvstudium. Internundervisning. Kurs.                    |
| Selvstendig kunne vurdere og behandle de vanligste komplikasjoner ved amputasjoner og protesebruk.                                                                                                                      | FMR-101    | Klinisk tjeneste under supervisjon. Selvstudium. Internundervisning. Kurs.                    |
| <b>Spinaleininga, Nevrologisk avdeling, HUS</b>                                                                                                                                                                         |            |                                                                                               |

|                                                                                                                                                              |         |                                        |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|----------------------------------------|
| Ha god kunnskap om etiologi, rehabiliteringsforløp, vanlige komplikasjoner og spesielle utfordringer etter ryggmargsskade.                                   | FMR-092 | Selvstudium. Internundervisning. Kurs. |
| Ha god kunnskap om ryggmargsskadens betydning for ulike kroppsfunksjoner og –strukturer.                                                                     | FMR-093 | Selvstudium. Internundervisning. Kurs. |
| Ha god kunnskap om klassifikasjon og undersøkelse av ryggmargsskade etter gjeldende internasjonal standard.                                                  | FMR-094 | Selvstudium. Internundervisning. Kurs. |
| Ha kunnskap om prinsipper for akutt- og subakutt håndtering og behandling av ryggmargsskader, herunder spinalt/nevrogent sjokk, BT- og temperaturregulering. | FMR-095 | Selvstudium. Internundervisning. Kurs. |
| Ha god kunnskap om mekanismer, symptomer og behandling ved autonom dysrefleksi ved ryggmargsskader.                                                          | FMR-096 | Selvstudium. Internundervisning. Kurs. |
| Ha kunnskap om symptomer og diagnostikk ved neurologisk forverring etter ryggmargsskader herunder syringomyeli.                                              | FMR-097 | Selvstudium. Internundervisning. Kurs. |
| Ha kunnskap om treningsprinsipper og kroppslig respons på fysisk aktivitet ved ryggmargsskade.                                                               | FMR-098 | Selvstudium. Internundervisning. Kurs. |
| Ha kunnskap om indikasjon for og urodynamisk undersøkelse ved ryggmargsskade.                                                                                | FMR-099 | Selvstudium. Internundervisning. Kurs. |

Det er tilrettelagt for at LIS i løpet av sin tjenestetid har mulighet for å avvikle sin sideutdanning på 1 år ved henholdsvis neurologisk avdeling SUS som er organisert i samme klinikk.

## Kurs

Følgende er nasjonalt anbefalte kurs i fysikalsk medisin og rehabilitering:

- Rehabilitering av pasienter med nevromuskulære sykdommer og spinale skader
- Psykosomatikk
- Trygdemedisin

- Arbeidsfysiologi, hjerte- og lungerehabilitering
- Amputasjon. Ortopediske- og tekniske hjelpemidler. Førerkort.
- Rehabilitering ved ervervet hjerneskade.
- Muskel- og skjelettplager
- Nakke og rygg
- Ultralyd i fysikalsk medisin og rehabilitering
- Spesialisterklæringskurs – nettkurs for alle spesialiteter

## Introduksjon av nye LIS

Første 1-2 uker er dedikert til presentasjon, omvisning, praktiske ting eks. henting av ID-kort, nøkler, arbeidstøy etc. I tillegg opplæring i GAT, DIPS, Meona og kompetanseportalen der LIS er tildelt obligatoriske kurs for nyansatte (brannvern, synergi, medisinsk koding, ernæringscreening, informasjonssikkerhet) samt læringsmålplan. De første 2 ukene anses som opplæring der LIS får tettere supervisjon, og «følger» en overlege eller erfaren LIS på sengepost eller poliklinikk. Også ved endret seksjon er det rutiner for opplæring og innføring i rutiner på 1-2 uker.

## Supervisjon, veiledning og faglig utvikling

LIS får tildelt veileder senest første arbeidsdag og første veiledningssamtale skal være utført innen 3 uker slik at nødvendig utdanningsplan kan tildeles i Kompetanseportalen med tett samspill med utdanningsansvarlig overlege. Tjenesten både på sengepost og poliklinikk gjennomføres med supervisjon tilgjengelig og månedlig veiledning. Det gjennomføres daglig previsitt, samt ukentlig visittgang med spesialist tilgjengelig. LIS har selvstendig poliklinikk, men det er overlege tilgjengelig for spørsmål og drøfting, og ved behov gjennomføres pasientkonsultasjoner med supervisjon for formativ kompetansevurdering.

Utdanningen baseres på fortløpende dialog mellom veileder og LIS, samt leder. LIS forplikter aktivt til å delta i utforming av utdanningstilbudet på alle plan, drøfte med sin veileder og gi tilbakemeldinger ved behov for forandringer/økt progresjon, eller der det avdekkes behov for tettere supervisjon.

LIS har 4 timer fordypning og gjennomsnittlig 2 timer med undervisning ukentlig, med teoretisk undervisning etter oppsatt plan, pasientkasuistikker med påfølgende diskusjoner eller gjennomgang av artikler. I tillegg har LIS mulighet for deltagelse på nasjonal fjernundervisning innen fysikalsk medisin og rehabilitering. Utenom dette har de mulighet for deltagelse på felles legeundervisning på Stavanger universitetssykehuset via Teams. Det gjennomføres også seksjonsvis tverrfaglig internundervisning med både emner innen rehabilitering og innen fysikalsk medisin.

LIS får delta på alle nasjonalt anbefalte kurs i faget den tiden vedkommende tjenestegjør ved avdelingen, i tillegg til andre relevante fagkurs, samt interne fagkurs på SUS. I tillegg oppfordres det til deltagelse på aktuelle fagmøter arrangert av Norsk Forening for Fysikalsk Medisin og Rehabilitering, samt relevante videreutdanning innen eks. smertebehandling og kognitiv terapi etter gjennomførte obligatoriske kurs.

I etterkant av deltagelse på kurs/konferanser oppfordres LIS til fremlegg i undervisning.

Data- og litteraturtilgjengelighet: LIS har eget kontor/kontorplass og PC med tilgang til litteratur/databaser/tidsskrifter, i tillegg tilgang på lesesal. Avdelingen har tilgjengelig et lite bibliotek. I tillegg et godt fagbibliotek på sykehusets hovedhus (Våland/Ullandhaug) med abonnement på bøker og diverse fagtidsskrifter. Legene har tilgang på Medline, fagbiblioteket på SUS + Cochrane library (database), Up-to-date, NEL mm. Regionsamarbeid med UiB og tilgang til universitetsbibliotek på dataline.

## Vurdering og dokumentasjon av oppnådde læringsmål

Dokumentasjon av oppnådde læringsmål vil foregå i kompetanseportalen.

Kompetansevurdering gjøres av veileder og supervisor, og i vurderingskollegium bestående av utdanningsansvarlig overlege, veileder, supervisor og leder. Det gjennomføres vurderingskollegium 2 ganger i året. LIS har mulighet til å delta i vurderingskollegium. Det gjøres fortløpende kompetansevurdering og tilbakemelding på faglig progresjon mellom veileder og LIS. Avdelingsoverlege/-leder er endelig godkjenner av læringsmålene og individuell utdanningsplan ved søknad om spesialist godkjenning.

## Felles kompetansemål (FKM)

Avdelingen tilrettelegger for at de felleskompetansemålene oppnås på avdelingsnivå kombinert med enkelte tema på tvers av spesialiteter. Dette krever at LIS gjennomgår kurs, deltar aktivt i internundervisning og jevnlig møter i legegruppen, og tverrfaglige møter på avdelingen.

## Utdanningsutvalg og utdanningsansvarlig overlege

Avdelingen har utdanningsutvalg som består av alle LIS, overleger/spesialister i faget, utdanningsansvarlig overlege og avdelingsoverlege/leder. Utdanningsutvalget har møter 2 ganger i året, og har ansvar for utdanningsaktiviteten ved avdelingen inkludert bidra til bl.a. utarbeidelse av avdelingens utdanningsplan som inkluderer undervisningsplan, sikre at LIS og veileder ordningen fungerer tilfredsstillende og rotasjonsordning og at LIS får delta i avdelingens aktiviteter. I tillegg at overleger med veileder ansvar gjennomgår nødvendig veilederkurs.

Utdanningsansvarlig overlege fungerer som avdelingens rådgiver i utdanningsmessige spørsmål og skal bidra til at LIS utdanningen integreres med driften, samt har ansvar for å utvikle og kvalitetssikre utdanningen for alle kandidater i spesialisering,

## Forskning

Avdelingen har en spesialist i nevrologisk fysioterapi med doktorgrad, og som innehar 50 % stilling som FoU i tillegg til klinisk arbeid. I tillegg psykologspesialist i nevropsykologi med doktorgrad.

Avdelingen har ellers med jevne mellomrom pågående klinisk forskningsprosjekter, gjerne som del av mulitsenterstudie som FIRST intensiv gangtrening hos slagpasienter, NSAIDS in sciatica (NIS), an investigator initiated randomised placebo controlled trial of Naproxen.

Det fleste legene har gjennomført kurs i «Good clinical practice».

I tillegg er det flere fysioterapeuter og vernepleiere som har pågående masterstudier. Det stimuleres til forskningsaktivitet i form av bl.a. årlige masterdager med presentasjon av pågående og fullførte master-/doktorgradsprosjekter. Det er kontinuerlig fokus på presentasjon av artikler og kunnskapsbasert medisin.

Avdelingen er med i flere nasjonale registre; traumeregisteret, norsk nakke- og ryggregister og rehabiliteringsregisteret.

## Individuell utdanningsplan

Det utarbeides individuell utdanningsplan for hver enkel LIS ved ansettelse som viser hva LIS skal gjennomføre av læringsmål og hvordan de kan oppnås ved læringsaktiviteter og læringsarena. Den individuelle planen skal utarbeides av LIS i samarbeid med veileder og ved behov utdanningsansvarlig overlege.

## Simulering og ferdighetstrening

Det avholdes obligatorisk AHLR kurs årlig. Det gjennomføres regelmessig simulering ved avdeling, der både LIS og spesialister deltar. Det tilstrebes å ha læringsmål tilknyttet LIS sine læringsmål, både FKM og kliniske læringsmål.

## Tillitsvalgte

Plasstillitsvalgt Ylf: Line Ask

Plasstillitsvalgt OF: Overlege Ståle Mathiassen

Tillitsvalgte er aktiv bidragsyter i ansettelsesprosesser, ivareta medlemmenes medbestemmelse og samhandling med arbeidsgiver i eventuelle omorganiseringsprosesser.

## Kontakt

Ved spørsmål vedrørende spesialistutdanning til LIS i fysikalsk medisin og rehabilitering ved Stavanger Universitetssjukehus kan det tas kontakt med utdanningsansvarlig overlege Christine Falck Moore ([christine.falck.moore@sus.no](mailto:christine.falck.moore@sus.no)) eller avdelingssjef/avdelingsoverlege ved AFMR Lassa, My Torkildsen ([my.dung.nguyen.torkildsen@sus.no](mailto:my.dung.nguyen.torkildsen@sus.no)).